

Udostępnianie danych badawczych - zagadnienia prawne

Nikodem Rycko

CC-BY

Treść licencji dostępna na stronie: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.pl>

Prawne regulacje udostępniania danych

- ▶ Prawo własności intelektualnej
- ▶ Ochrona danych osobowych
- ▶ Ochrona dóbr osobistych, wizerunku, korespondencji
- ▶ Przepisy o komercjalizacji wyników badań naukowych
- ▶ Obowiązki zachowania poufności, tajemnicy
- ▶ Zobowiązania umowne
- ▶ Przepisy o badaniach klinicznych
- ▶ Przepisy o ochronie zwierząt
- ▶ ...

Prawo - to znaczy co?

- ▶ Ustawy, rozporządzenia, akty prawa Unii Europejskiej
- ▶ Kodeksy etyczne, publiczne deklaracje
- ▶ Wewnętrzne regulacje jednostki naukowej
- ▶ Regulamin konkursu grantowego
- ▶ Umowa grantowa
- ▶ Umowa konsorcjum
- ▶ Umowy z członkami zespołu badawczego

- ▶ Licencja na program komputerowy
- ▶ Regulamin korzystania z repozytorium

Prawo własności intelektualnej

- ▶ Sposób działania - wyłączność uprawnionego
- ▶ Powstanie - z udziałem albo bez udziału organów państwa
- ▶ Największe znaczenie - prawo autorskie i prawo *sui generis* do baz danych
- ▶ Przedmiot - informacje
- ▶ Zbiór danych - całość i poszczególne elementy
- ▶ Sposób pozyskania danych - nabycie albo wytworzenie
- ▶ Etapy projektu - wytwarzanie kolejnych informacji na podstawie poprzednich
- ▶ Zmiany podmiotowe (osobowe)
- ▶ Znaczenie dla udostępniania danych
 1. ustalenie istniejących praw
 2. ustalenie uprawnionego
 3. uzyskanie zgody

Prawo autorskie

Przedmiot ochrony - utwór

- *„każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.” (art. 1 ust. 1 pr.aut.)*
 - poszczególne dane - np. nagranie, fotografia
 - zbiór danych - np. zestawienie danych liczbowych
 - *„Zbiory, antologie, wybory, bazy danych spełniające cechy utworu są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają niechronione materiały, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter, bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów.” (art. 3 pr.aut.)*
- dane tworzone na podstawie danych (własnych albo cudzych)
 - *„Opracowanie cudzego utworu, w szczególności tłumaczenie, przeróbka, adaptacja, jest przedmiotem prawa autorskiego bez uszczerbku dla prawa do utworu pierwotnego.” (art. 2 ust. 1 pr.aut.)*
 - *„Rozporządzanie i korzystanie z opracowania zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego (prawo zależne), chyba że autorskie prawa majątkowe do utworu pierwotnego wygasły. W przypadku baz danych spełniających cechy utworu zezwolenie twórcy jest konieczne także na sporządzenie opracowania.” (art. 2 ust. 2 pr.aut)*

Prawo autorskie

- Podmiot uprawniony
- ▶ twórca (art. 8 ust. 1 pr.aut.)
 - ▶ utwór pracowniczy: *„Jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron.”* (art. 12 ust. 1 pr.aut.)
 - ▶ utwór naukowy: *„Jeżeli w umowie o pracę nie postanowiono inaczej, instytucji naukowej przysługuje pierwszeństwo opublikowania utworu naukowego pracownika, który stworzył ten utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia. Pierwszeństwo opublikowania wygasa, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dostarczenia utworu nie zawarto z twórcą umowy o wydanie utworu albo jeżeli w okresie dwóch lat od daty jego przyjęcia utwór nie został opublikowany.”* (art. 14 ust. 1 pr.aut.)
- ▶ program komputerowy: *„Prawa majątkowe do programu komputerowego stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej.”* (art. 74 ust. 3 pr.aut.)
- ▶ utwór zbiorowy: *„Autorskie prawa majątkowe do utworu zbiorowego, w szczególności do encyklopedii lub publikacji periodycznej, przysługują producentowi lub wydawcy, a do poszczególnych części mających samodzielne znaczenie - ich twórcom. Domniemywa się, że producentowi lub wydawcy przysługuje prawo do tytułu.”* (art. 11 pr.aut.)

Prawo autorskie

- ▶ utwór współautorski: *„Współtwórcom przysługuje prawo autorskie wspólnie. Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców.”* (art. 9 ust. 1 i 3 pr. aut.).
- ▶ zbywalność (i dziedziczność) majątkowych praw autorskich
- ▶ obowiązek przeniesienia majątkowych praw autorskich
- ▶ podmiot uprawniony? (instytucja naukowa, badacz, niektórzy członkowie zespołu badawczego, grantodawca itd.)

- ▶ „podzielność” autorskich praw majątkowych (pola eksploatacji)
 - „publiczne udostępnienie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym”

prawo *sui generis* do bazy danych

- ▶ baza danych - zbiór danych lub jakichkolwiek innych materiałów i elementów zgromadzonych według określonej systematyki lub metody, indywidualnie dostępnych w jakikolwiek sposób, w tym środkami elektronicznymi, wymagający istotnego, co do jakości lub ilości, nakładu inwestycyjnego w celu sporządzenia, weryfikacji lub prezentacji jego zawartości (art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie baz danych, wytl. własne)
- ▶ podmiot uprawniony - producent: osoba fizyczna, prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która **ponosi ryzyko nakładu inwestycyjnego** przy tworzeniu bazy danych (art. 2 ust. 1 pkt 4 u.o.b.d., wytl. własne)
- ▶ prawo zbywalne
- ▶ czas trwania - 15 lat (z możliwością przedłużenia)
- ▶ niezależność ochrony prawa *sui generis* i prawa autorskiego

Prawo własności intelektualnej

- ❑ inne prawa: własności przemysłowej, dobra osobiste, korespondencja, wizerunek itp.
- ❑ „czyszczenie praw” - zapewnienie, aby nie było przeszkód prawnych do zamierzonych działań
- ❑ możliwość udostępnienia danych
 1. własne uprawnienia
 2. licencja (zgoda)
 3. dozwolony użytek
- ❑ bezpieczeństwo prawne - pozyskanie zgody od wszystkich zaangażowanych osób

Udostępnianie danych badawczych a ochrona danych osobowych

- ▶ Czy w ogóle mamy do czynienia z ochroną danych osobowych?
- ▶ Osoby żyjące - czy dane osób nieżyjących można udostępniać bez przeszkód?
- ▶ Dane osobowe - informacje umożliwiające zidentyfikowanie osoby.
- ▶ Dane „zwykłe” czy „wrażliwe”.
- ▶ Podstawa przetwarzania danych - najczęściej zgoda.
- ▶ Cel przetwarzania danych - różne cele na różnych etapach projektu.
- ▶ Przygotowanie badań - formularz zgody i informacje (o przetwarzającym, celu przetwarzania, podstawie prawnej przetwarzania).
- ▶ Anonimizacja - nie tylko usunięcie danych.
- ▶ Repozytorium - państwa poza Unią Europejską.

Komercjalizacja wyników badań

- ▶ Komercjalizacja - czerpanie zysków.
- ▶ Jak - przede wszystkim patent.
- ▶ Patent a otwarty dostęp.
- ▶ Strategie godzenia komercjalizacji i otwartości: „embargo”, dostosowanie zakresu udostępniania.
- ▶ Sprawdzenie potencjału komercyjnego i obowiązków w tym zakresie.

- ▶ Przykład - procedura obowiązująca w uczelniach publicznych i jednostkach PAN
 - dotyczy: badań naukowych będących wynalazkiem, wzorem użytkowym, wzorem przemysłowym lub topografią układu scalonego, wyhodowaną albo odkrytą i wyprowadzoną odmianą rośliny,
 - Pracownik przekazuje uczelni publicznej informację o wynikach działalności naukowej oraz o know-how związanym z tymi wynikami.
 - wyjątki - finansowanie z zewnątrz
 - obowiązek poufności - dopóki prawa przysługują uczelni (obejmuje też know-how)

Ponowne wykorzystanie informacji sektora publicznego

- ▶ dotyczy większości informacji większości instytucji publicznych
- ▶ „wykorzystywanie przez osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej informacji sektora publicznego, w celach komercyjnych lub niekomercyjnych innych niż pierwotny publiczny cel, dla którego informacja została wytworzona” (art. 2 ust. 2 u.p.w.i.s.p., wytł. własne)
- ▶ możliwość pozyskania i wykorzystania danych ale z ograniczeniami
- ▶ stosowanie do jednostek naukowych:
 - jako udostępniający - NIE
 - jako pozyskujący - TAK
- ustawa o dostępie do informacji publicznej - alternatywa do pozyskania, ale nie do udostępniania
- szczególne przepisy - np. informacja przestrzenna, akta sądowe

Ponowne wykorzystanie informacji sektora publicznego

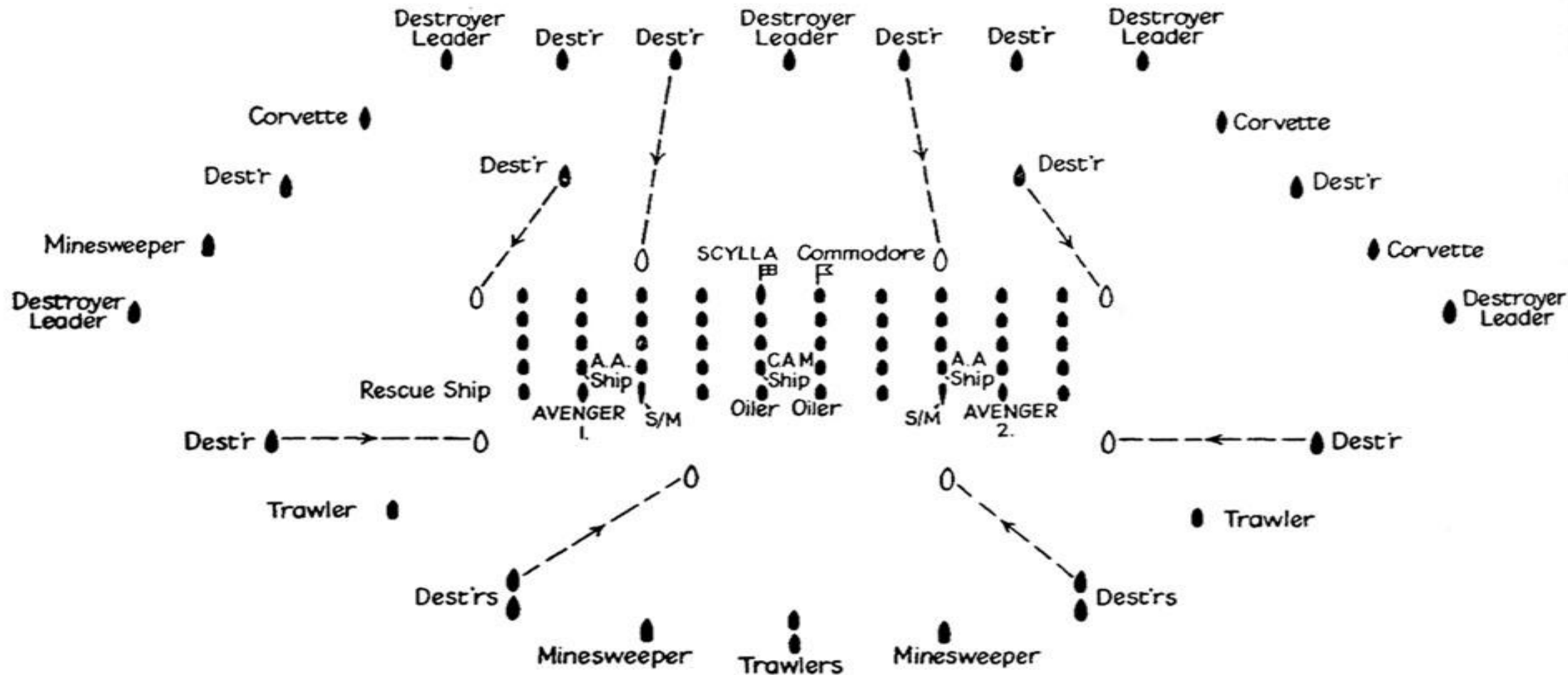
► Trzy rodzaje informacji:

1. Informacje zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej albo w centralnym repozytorium informacji publicznej (<https://dane.gov.pl/>). Obowiązują podane warunki wykorzystywania informacji. Jeżeli nie określono warunków, informacje można wykorzystywać bezwarunkowo.
2. Informacje udostępnione w inny sposób. Obowiązują podane warunki wykorzystywania informacji. Jeżeli nie określono warunków, należy zwrócić się z wnioskiem o umożliwienie wykorzystywania tych danych. Warunki zostaną określone w odpowiedzi na wniosek.
3. Informacje będące w posiadaniu instytucji publicznej, ale przez nią nieudostępnione. Należy zwrócić się z wnioskiem o udostępnienie i umożliwienie wykorzystywania tych danych. Warunki zostaną określone w odpowiedzi na wniosek.

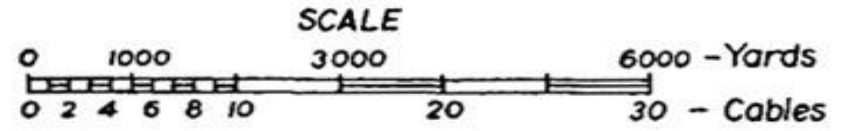
CONVOY PQ. 18.

Typical Cruising Order With Full Escort

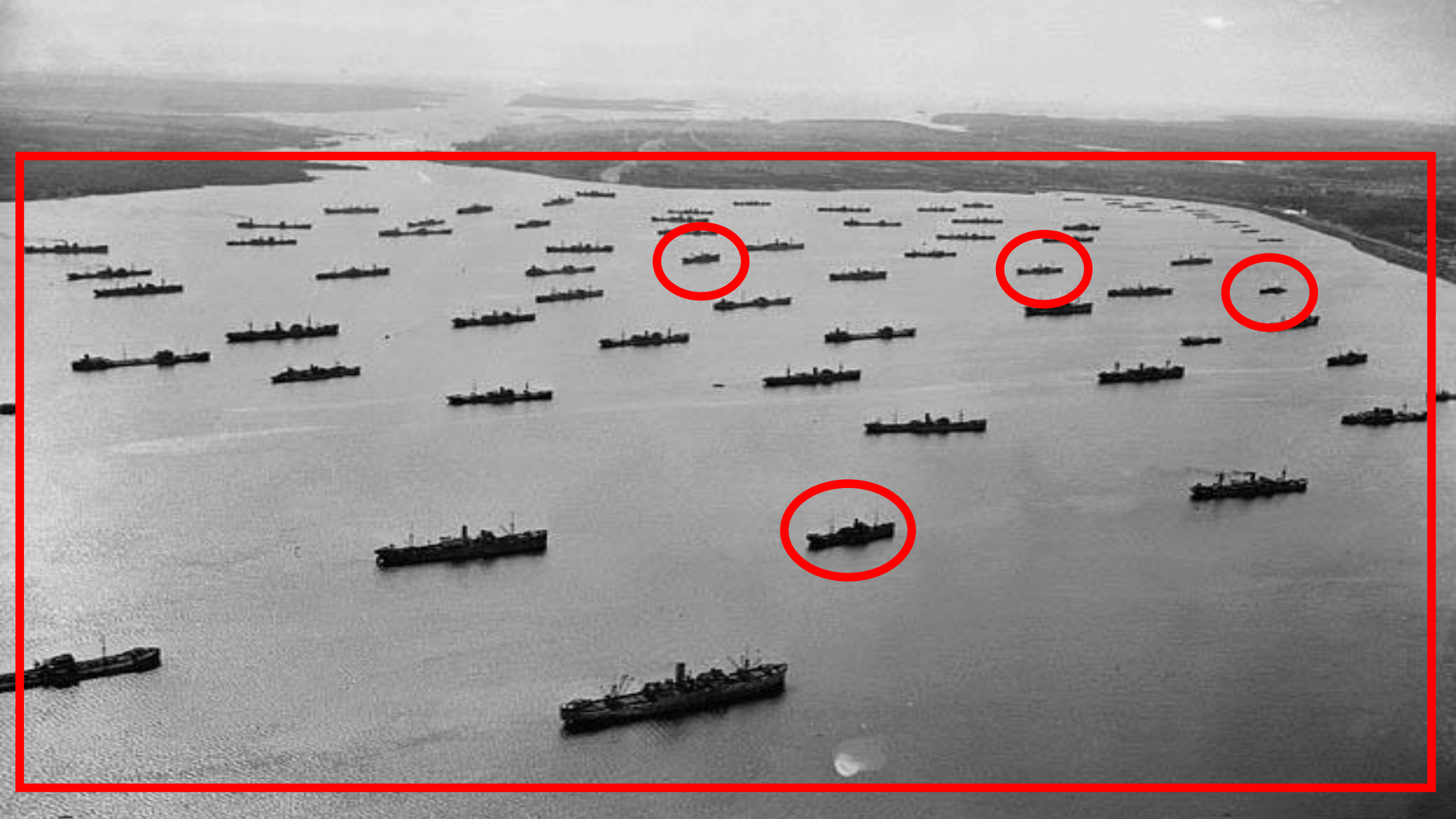
Note.

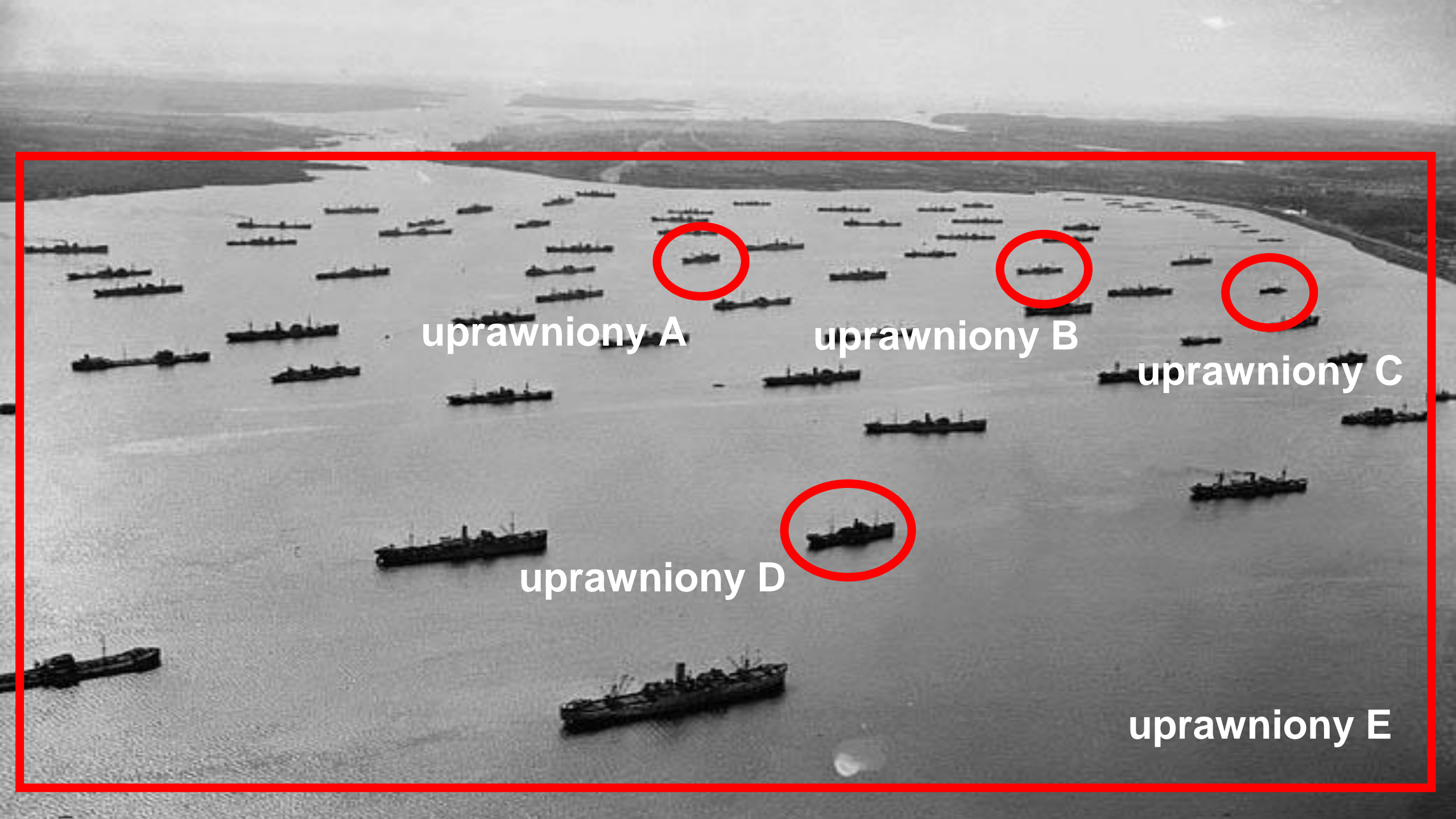
When air attack threatened
 certain destroyers closed the
 convoy to positions shown
 ————○

uprawniony A

uprawniony B

uprawniony C

uprawniony D

uprawniony E

prawa autorskie

dane osobowe

prywatność

informacje sektora publicznego

sui generis

Otwarte licencje

- ▶ Czy warto pisać własne licencje?
- ▶ Creative Commons
 - CC0
 - CC-BY
 - CC-BY-SA
- ▶ Open Data Commons
 - PDDL (Public Domain Dedication and Licence)
 - ODC-By (Open Data Commons Attribution License)
 - ODbL (Open Data Commons Open Database License)

CC0

- ▶ **obejmuje:** prawa autorskie i pokrewne, prawa do ochrony wizerunku i prywatności w zakresie przedstawionym w utworze, prawa sui generis do baz danych, prawa chroniące przed nieuczciwą konkurencją
- ▶ **nie obejmuje:** praw wynikających z patentów, praw do znaków towarowych
- ▶ **skutki:** wygaśnięcie praw i przeniesienie utworu do domeny publicznej; w zakresie w jakim prawo tego nie dopuszcza - udzielenie bezpłatnej, niezbywalnej, niewyłącznej, nieodwołalnej i bezwarunkowej licencji; w zakresie, w jakim taka licencja jest niedopuszczalna - zobowiązanie do niewykonywania przysługujących praw

CC-BY

- ▶ **obejmuje:** prawa autorskie i pokrewne, prawa sui generis do baz danych
- ▶ **nie obejmuje:** prawa wynikające z patentów, prawa do znaków towarowych
- ▶ **skutki:** nieodpłatna, niewyłączna, licencja na korzystanie i rozpowszechnianie utworu oraz utworów zależnych, bez prawa do udzielania sublicencji; w odniesieniu do praw osobistych - zrzeczenie się albo w razie niedopuszczalności - zobowiązanie do ich niewykonywania;
- ▶ obowiązki licencjobiorcy w razie udostępniania utworu:
 - oznaczenie twórcy,
 - oznaczenie informacji o prawach autorskich i udzielonej licencji,
 - oznaczenie wyłączenia gwarancji,
 - oznaczenie wprowadzonych modyfikacji utworu.
- ▶ Czas trwania licencji - równy czasowi trwania praw autorskich, jednak licencja wygasa w razie naruszenia jej warunków (z możliwością przywrócenia licencji w razie ich spełnienia).

CC-BY-SA

- ▶ **obejmuje:** prawa autorskie i pokrewne, prawa *sui generis* do baz danych
- ▶ **nie obejmuje:** prawa wynikające z patentów, prawa do znaków towarowych
- ▶ **skutki:** nieodpłatna, niewyłączna, licencja na korzystanie i rozpowszechnianie utworu oraz utworów zależnych, bez prawa do udzielania sublicencji; w odniesieniu do praw osobistych - zrzeczenie się albo w razie niedopuszczalności - zobowiązanie do ich niewykonywania;
- ▶ obowiązki licencjobiorcy w razie udostępniania utworu:
 - oznaczenie twórcy,
 - oznaczenie informacji o prawach autorskich i udzielonej licencji,
 - oznaczenie wyłączenia gwarancji,
 - oznaczenie wprowadzonych modyfikacji utworu;
- obowiązki licencjobiorcy w razie rozpowszechniania utworu zależnego:
 - zastosowanie takiej samej licencji (CC-BY-SA) lub kompatybilnej z nią,
 - udostępnienie licencji dotyczącej utworu zależnego,
 - zakaz stosowania dodatkowych warunków albo zabezpieczeń ograniczających korzystanie z utworu zależnego.
- ▶ Czas trwania licencji - równy czasowi trwania praw autorskich, jednak licencja wygasa w razie naruszenia jej warunków (z możliwością przywrócenia licencji w razie ich spełnienia).

Dziękuję za uwagę!

nikodemr@icm.edu.pl